

Møntkøb i Tyrkiet

Samtale med sagkyndig samt rumvægtsbestemmelser og lodlighedsberegninger af »antikke« mønter indkøbt på en ferie i Tyrkiet viser, at man skal lade være

Af H.J. Styhr Petersen, styhr@get2net.dk

På en nylig afholdt ferie i Tyrkiet blev jeg uden for amfiteatret i Aspendos (Tyrkiet) antastet af en nydelig ung mand, der ville sælge mig nogle antikke mønter. Det var hans egen private samling, men han stod og havde brug for penge. Det var meget fine sager, og som bevis viste han et par 100 DM-sedler, som han havde fået ind tidligere på dagen.

Jo, jeg samler skam også på mønter, men det er længe siden, at jeg har haft berøring med numismatikken. Så jeg var ikke interesseret – det er for øvrigt en god taktik. Langt om længe indvilligede jeg i at se nogle mønter. Der var en græsk, med Alexander den Store på aversens, og tre romerske. Jeg var stadigvæk ikke rigtig interesseret, og prisen på Alexander nåede fra skyerne ned på 10000000 tyrkiske lire, dvs. 70 kr. Det ville jeg godt give. Så var vejen banet for de tre romerske denarer, som jeg også fik for 70 kr.

Hvordan skal man nu smugle antikke mønter ud fra Tyrkiet? Jeg puttede dem i min pung mellem dansk og tyrkisk småmønt. Var det nu det første eller det sidste sted, en inspektør ville kigge? Det fandt jeg ikke ud af, for der var ingen kontrol.

Detektivarbejde

Hjemme igen måtte først mit eget håndbibliotek og så Lyngby Stadsbibliotek stå sin prøve. Det kom jeg temmelig langt med. For at klare de sidste problemer gik jeg ind på Den kgl. Mønt- og Medaljesamling på Nationalmuseet, hvor jeg talte med inspektør Helle Horsnæs. Hun var sandt at sige ikke begejstret for mine romerske mønter (C,D,E), men var glad for, at jeg kun havde givet 70 kr. for dem, for det var de dog værd. Hun havde haft andre besøgende, der havde betalt adskilligt mere. På en af mønterne kunne hun se støbegrater, en anden var slidt på de forkerte steder, en tredje havde Zeus (det kan nu også være Jupiter) på aversens og den romerske Concordia Augusta (den kejserlige enighed) på reversen. Der fandtes ikke mønter med Gordianus på aversens og gudinden Vesta på reversen osv. Hun kunne også have sagt, at sølvet ikke så rigtigt ud – det havde jeg selv bemærket.

I tabellen har jeg resumeret nogle af mine oplysninger om mønterne. Jeg har inkluderet en romersk denar, jeg vistnok har købt i Paris hos en respektabel (?) mønthandler (B), og to mexicanske sølv mønter, som jeg har købt af en restauratør i Salamanca, Guanajuato.

Ole Bostrup, der tidligere i dette blad har skrevet om rumvægtsbestemmelser og lodlighedsberegninger på gamle sølv mønter (Dansk Kemi 81 (2000) 4,12; 5,10; 6,29) har venligst hjulpet mig med rumvægtsbestemmelser for disse mønter.

Til udregning af massebrøken w benyttes formlen $w = d_1(d-d_2)/d(d_1-d_2)$, hvor d er rumvægten af mønten, d_1 rumvægten af det ældste metal og d_2 er rumvægten af det mindre ædle metal. For sølv benyttes 10,5, for kobber 8,96 og for tin (hvidt) 7,31. Der gøres opmærksom på, at der i Bostrups tilsvarende formel er byttet om på tæller og nævner.

dansk kemi, 82, nr. 9, 2001

Resultater og kommentarer

A græsk, sølv
Avers: Demetrios Poliorketes (konge 294-288 f.Kr.)
Revers: Poseidon med trefork
Rumvægten var 8,72 – lettere end kobber - et klart falsum

B romersk, sølv
Avers: Commodus Antoninus (kejser 180-192)
Revers: Concordia
Rumvægten var 9,79, hvilket svarer til 57,8% sølv. Den tror jeg stadigvæk på.

C romersk, sølv
Avers: Zeus ?
Revers: Concordia
Rumvægt var 8,48 – lettere end kobber – et klart falsum.

D romersk, bronze
Avers: Gordianus (G3, kejser 238-244) (G1 (far): 238, G2 (søn): 238, G3 (sønnesøn), 13 år i 238)
Revers: Vesta
Rumvægten var 8,68. Det svarer til 85,7% kobber. Nu er bronzer mange ting. Ifølge Meyers Vareleksikon indeholdt vores femører 95% kobber, mens finere medaljer undertiden indeholdt 92%. I oldtidens Grækenland anvendtes 75-90% kobber osv. Kobberindholdet er OK.

E romersk, sølv
Avers: Marcia, gift med Philippus Arabs (kejser 244-249)
Revers: Concordia
Rumvægten var 8,71. Snyd igen – men en meget smuk mønt!

F mexicansk, sølv
5 pesos, 1953 med påskrifterne 27 7/9 (27,778) g, 0,720 ley (lodighed)
Vægten var 27,67 g. Rumvægten 9,99, hvilket svarer til 70,3 %.

G mexicansk, sølv
10 pesos, 1956 med påskrifterne 28,888 g,
900 ley.
Vægten var 28,89 g. Rumvægten 10,32,
hvilket svarer til 89,8 %.

Det fremgår, at metoden inden for måleusikkerheden passer med de mexicanske værdier. Den i Paris købte mønt (B) er OK, mens de tyrkiske sølvmønter er snyd og bedrag, men smukt lavet. Den tyrkiske bronzemønt er nok også falsk, men kobberindholdet er OK.

Note

Det vanskeligste i denne sag er at binde mønterne op i sytråd, så de kan vejes i vand. Det er ikke så slemt med mønter, der har ridser i kanten eller er rillede – men med de helt runde og glatte, er det meget svært. Jeg har lavet et løseligt skøn over den fejl, som sytråden medfører. Det gør mønten lidt lettere, altså mindre ædel. Det ville være bedre – og lettere – at bruge en tynd sølvtråd til sølvmønter osv. De mexicanske resultater viser, at fejlen ved sytrådsmetoden ikke er stor.

Moraler

- Man kan let blive snydt, hvis man køber mønter på gaden
- men så overtræder man ikke loven ved at udføre dem!
- Man kan have megen fornøjelse af at blive snydt!!
- Jeg har lært meget om græsk og romersk historie og om numismatik.

Legitime montkøb

Der er mange muligheder for at købe mønter legitimt. Jeg vil ikke anbefale en mønthandler frem for en anden, men køber man dem inden for landets grænser, risikerer man i alle fald ikke at overtræde nogen regler for ind- eller udførsel. Ellers kan man gå til de store internationale auktioner, der offentliggør et katalog med illustrationer før hver auktion. I så fald må man selv undersøge regler for at tage sine køb med over grænsen ligesom ved andre køb i udlandet.

Helle Horsnæs, museumsinspektør, Nationalmuseet

Vi gør en forskel !

Mød os på
FoodTech 2001
Stand J7284

Som om det ikke er nok, at Oxoid har det bredeste sortiment på markedet til mikrobiologi - så deler vi også gerne ud af vores viden og ekspertise om mikrobiologi.

Oxoid's sortiment omfatter alt fra substrater til hurtigtest og diagnostiske kit. Oxoid's mikrobiologiske testsystemer sikrer hurtige og troværdige resultater. Ring til os og få mere at vide om hvordan du opnår effektive og sikre analyseresultater.

MIKROBIOLOGISKE TESTSYSTEMER
Telefon 44 97 97 35 · www.oxid.dk

INNOVATIONER I PETRI- SKÅLEN?

BIOTECHNICA
International fagmesse
for Bioteknologi

www.biotechnica.de

HANNOVER 9. - 11. OKTOBER 2001

Hannover Messens Repræsentation i Danmark DIMEX ApS
Strandvejen 1308 · 2900 Hellerup · Tel: 39 40 1122 · Fax: 39 40 1995
dimex@dimex.dk · www.hannovermesse.dk